

Будзин В.Р.

Львівський державний університет фізичної культури імені Івана Боберського

РЕАЛІЗАЦІЯ ДЕРЖАВНОЇ ГУМАНІТАРНОЇ ПОЛІТИКИ У СФЕРІ СОЦІАЛЬНОГО ЗДОРОВ'Я УКРАЇНСЬКОЇ МОЛОДІ В КОНТЕКСТІ СУЧАСНИХ ВИКЛИКІВ ТА СУСПІЛЬНИХ ЗАГРОЗ

У статті зазначено, що дослідження питань, пов'язаних із соціальним здоров'ям української молоді є актуальним завданням державної політики на кожному етапі її розвитку. Виходячи від тих заходів, які держави вживають у галузі зміцнення, збереження та покращення соціального здоров'я молодих людей сьогодні, залежить майбутнє громадянського суспільства. Для удосконалення формування векторів зазначеного напрямку розглядаються основні аспекти гуманітарної політики держави, функціонування яких спрямоване збереження та зміцнення соціального здоров'я сучасної молоді.

Обґрунтовано, що державна гуманітарна політика в галузі соціального здоров'я розробляється як інноваційна частина молодіжної політики, спрямованої на формування соціокультурних, правових, соціально-економічних, політичних та організаційних засад соціалізації, становлення та розвитку молоді, найбільш повну реалізацію її здібностей на користь розвитку суспільства та освіти, розвитку молодіжних рухів та ініціатив. Низку функцій держави, як гарант гуманітарної політики у сфері соціального здоров'я молоді необхідно сформулювати вже сьогодні.

Встановлено, що надання актуальних даних про загрози здоров'ю, а також популяризація інформації про способи протидії цим загрозам є одними з основних компонентів, що забезпечують формування більшої кількості фізично та соціально здорових молодих людей. Ключовими завданнями соціально здорової особистості є залучення молоді до пропагування здорового способу життя, сприяння розвитку інфраструктури для відпочинку та соціального оздоровлення молоді, залучення молоді у фізкультурно-спортивні студентські формування, організація оздоровлення та санаторно-курортного відпочинку.

Проаналізовано, що соціальне здоров'я молоді реалізується в активних формах життєдіяльності та обумовлене статусними та аксіологічними характеристиками особистості молодої людини. Вплив на молодь соціального оточення, детермінованого інституційними параметрами суспільства задають передумови для прояву особистісного та соціального потенціалу. Соціальне здоров'я української молоді уособлює феномен, який формується в результаті поєднання умов, що виникають в процесі взаємодії молодої людини з соціальним середовищем і відображає рівень даної взаємодії.

З'ясовано, що саме молоде покоління отримує статус фундаменту, на який будуть надалі надбудовані пріоритетні напрями розвитку держави, питання щодо соціального здоров'я молоді видається актуальним. Інтегруючись у соціальну структуру молоді видозмінює її та під впливом перетворених умов формується та спрямовано змінюється сама шляхом вироблення властивостей, необхідних громадським середовищем, що дозволяє молоді розвиватися та задовольняти свої потреби.

Ключові слова: соціальні впливи, сучасна молодь, державна гуманітарна політика, етап, громадське здоров'я, формування, суспільні загрози, реалізація.

Постановка проблеми. Актуальність державної гуманітарної політики у сфері громадського здоров'я обумовлена багатьма факторами, серед яких соціально-демографічна криза, інституційна криза і слабкість соціалізаційної системи, зростання негативних тенденцій у молодіжному середовищі, вразливість і незахищеність більшості молодих людей, відсутність гарантій зайнятості, невисокі

стартові можливості соціальної мобільності та невизначеність наслідків соціально-професійного вибору, зниження життєвого тону та соціального самопочуття. Державна гуманітарна політика загалом окрім власної інституційної сутності включає соціальну сферу життя, обумовлену потребою культурного та фізичного відтворення, та найважливіші соціальні та гуманітарні інститути освіти, охорони

здоров'я, науки, культури, соціального захисту. Вирішення гострої проблеми соціального оздоровлення української молоді можливе лише при реалізації послідовної державної молодіжної політики у сфері соціального здоров'я.

Аналіз останніх досліджень. Теоретико-методологічні засади державної політики, механізми державного управління, шляхи вирішення ключових завдань реалізації державної політики в умовах суспільних трансформацій, багатогранність управлінських рішень у соціальній та гуманітарній політиці у своїх наукових розробках досліджували: В. Авер'янов, В. Бакуменко, С. Домбровська, Н. Калашник, І. Лопушинський, І. Парубчак, П. Петровський, Л. Приходченко, В. Садковий, В. Стрельцов, І. Семенець-Орлова.

Питання теорії формування суспільно-владних відносин у контексті державної політики громадського здоров'я були предметом наукових досліджень українських учених: М. Білінської, В. Беляєва, Ю. Вороненка, Б. Герасимчука, Л. Жаліло, В. Загородного, Д. Карамішева, Б. Криштопи, В. Лехан, В. М. Лобаса, В. Москаленка, З. Надюка, Н. Нижник, В. Пономаренка, Я. Радиша, Г. Слабкого, І. Солоненка, О. Черниш, А. Уваренка.

Формуванню нормативно-правової бази охорони здоров'я присвячені праці В. Бакуменка, Н. Болотіної, Т. Бахтеєвої, З. Гладуна, А. Лисової, В. Рудого, І. Сенюти, С. Стеценка, В. Савченко. Шляхи реформування вітчизняної системи медико-соціальних послуг стали предметом дослідження таких науковців і практиків, як К. Дубіч, Н. Кабаченко, О. Пищуліна, Т. Семигіна, Л. Сідельник, В. Скуратівський, О. Черниш та інших.

Метою даної статті є обґрунтування реалізації державної гуманітарної політики у сфері соціального здоров'я української молоді в контексті сучасних викликів і суспільних загроз.

Виклад основного матеріалу. Під державною гуманітарною політикою у сфері соціального здоров'я уособлюється цілеспрямована діяльність держави, спрямована на формування, забезпечення та збереження соціального здоров'я молодого покоління, інтеграцію його в освітні, медико-соціальні, освітні, соціально економічні, культурно-моральні суспільні процеси, метою яких є можливість для сучасної молоді розвиватися та задовольняти свої потреби.

Державна гуманітарна політика у сфері соціального здоров'я будується на тій підставі, що здоров'я в сукупності всіх його сторін є вищим правом і благом людини, без якої інші соціальні цінності втрачають своє значення. З одного боку,

соціальне здоров'я є приватною власністю молодих людей, з іншого воно має незаперечну значущість для соціуму, для його повноцінного поступального розвитку. Держава має сприяти практиці формування, збереження та оптимізації всіх сторін здоров'я молодого покоління, а гуманітарну політику у сфері громадського здоров'я можуть здійснювати інститути освіти і виховання.

Ефективність державної гуманітарної політики у сфері соціального здоров'я української молоді проявляється у її здатності надати допомогу в організації повсякденних соціальних практик, а також формуванні та культивуванні у свідомості молодих людей матеріальних, духовних і соціальних цінностей, у тому числі й цінності здоров'я [1]. Молодіжна політика завжди має на увазі прямо безпосередній спосіб впливу на соціальне здоров'я за допомогою освіти та охорони здоров'я, вплив, на наш погляд, може бути і непрямим, а за допомогою створення відповідних умов, що ініціюють серед молоді ті чи інші процеси, спрямовані на поліпшення соціального здоров'я.

Особливо важливо відзначити діяльність держави із формування здорового способу життя у людей починаючи з дитячого віку, що забезпечується шляхом проведення заходів, спрямованих на інформування громадян про фактори ризику для їх здоров'я, формування мотивації до ведення здорового способу життя та створення умов для ведення здорового способу життя, у тому числі для занять фізичною культурою та спортом. Для підтримки та формування здорового способу життя у громадян будь-якого віку важливо дотримуватись заходів як медичного, так і немедичного характеру. Від рівня медичного забезпечення, генетичних факторів, стану екології, способу життя індивіда безпосередньо залежить рівень формування його соціального здоров'я.

При цьому соціальне здоров'я молоді поєднує в собі два базові показники об'єктивний і суб'єктивний. Об'єктивний показник відображає реально існуючу на сьогоднішній день ситуацію в соціумі. Суб'єктивний показник – це думка молоді щодо рівня задоволеності тих потреб таких як матеріальні, моральні, соціальні, освітні, які вона має, та тих реальних можливостей, які надає їй держава [5]. Під соціальним здоров'ям молоді слід розуміти задоволеність молодими людьми своїм поточним становищем у соціумі та сучасним станом соціуму, а також рівнем діяльності тих соціальних інститутів влади, які є відповідальними за розробку та впровадження інституційних механізмів, спрямованих на соціальну підтримку молоді.

Якщо спробувати узагальнити основні функції держави перед молоддю, то серед них повинно бути присутнім забезпечення законодавчих гарантій соціальної захищеності та добробуту молодих людей, створення необхідних інституційних систем державної та недержавної соціальної захисту та забезпечення їх чіткої роботи, забезпечення гарантій вільного розвитку особистості молодої людини, реалізації свободи віросповідання та інтересів, здібностей та потреб у самовираженні. На рівні державної молодіжної політики нагальною необхідною розробкою заходів протидії негативних тенденцій у молодіжному середовищі та забезпечення конституційного контролю захисту прав та свобод молоді.

Зазначене говорить про розуміння сучасною молоддю всієї важливості тих цінностей, які мають сучасний соціум, а також відображає бажання сучасної молодої людини бути частиною цього суспільства, розвиватися, маючи якісну соціальну інфраструктуру, молодь як соціально-демографічна група є як об'єктом, і суб'єктом гуманітарної політики. Державна гуманітарна політика має не лише позначати цінності та пріоритети суспільства, а й реалізовувати їх, оскільки саме органи публічної влади мають можливість регулювати фундамент, на якому ґрунтується робота із молоддю, встановлювати пріоритети державної гуманітарної політики, розподіляти ресурси на них.

Держава сьогодні повинна розвивати та формувати систему цінностей та світорозуміння молодого громадянина, яка сприятиме якісній реалізації закладеного спочатку людського потенціалу індивіда. До цього зусилля входять такі пріоритети, як: гуманістичний і демократичний принципи виховання, захист права і свободи молодого населення, підтримка гармонійних відносин між особистістю і соціумом, і навіть особистістю та країною загалом [4]. Потрібно створювати умови, спрямовані на максимальний рівень реалізації людського потенціалу молодого громадянина у сфері сучасних суспільно-владних відносин.

Важливо розробити умови для розвитку у молоді таких навичок та компетенцій, які сприятимуть реалізації людського потенціалу молодої людини у сфері підприємництва, професійно-трудових відносин у галузі науки, інновацій та високих технологій. Необхідно формувати та розвивати світогляд здорового стилю життя, а також культури захищеності у молодого покоління громадян країни через розвиток у молоді відповідальності щодо особистого здоров'я, створення

таких умов, які сприятимуть підтримці мотивації не приймати моделі поведінки з високим ступенем ризиків по відношенню до особистої безпеки та здоров'я та безпеки соціуму в цілому.

Актуальним є створювати інформаційне поле потенціалу розвитку можливостей молодих громадян країни. Важливими зусиллями в цій галузі є створення максимально ефективних інформаційних каналів для молоді, які інформують про цілі, завдання, найважливіші напрямки, заходи та зусилля реалізації державної молодіжної політики країни, формування системи зворотного зв'язку між соціальними державними інститутами та молоддю. Слід зазначити, що молодь – це соціально-демографічний пласт суспільства, який має спільні, соціальні та психологічні риси, обмежені особливостями віку даної групи, періодом становлення духовного світовідчуття людей, що входять до групи, що розглядається, а також специфічним становищем соціуму [8].

Ефективність державної гуманітарної політики в галузі формування соціального здоров'я молодих людей проявляється в її здатності надати допомогу сучасній молоді в організації повсякденних соціальних практик останньої, а також формуванні та культивуванні у свідомості молодих людей матеріальних, духовних та соціальних цінностей, у тому числі та цінності здоров'я. Гуманітарна політика не завжди уособлює прямий і безпосередній спосіб впливу на соціальне здоров'я молодого громадянина за допомогою освіти або охорони здоров'я, вплив може бути непрямим.

Однак, державна гуманітарна політика, орієнтуючись у своїй діяльності на таку частину соціуму, як молодь, має у своєму складі і таке поняття, як молодіжна політика. У вузькому сенсі молодіжної політикою держави є такий вид діяльності державного апарату та соціальних інститутів, який покликаний якоюсь мірою впливати на досліджувану соціально-демографічну групу з метою покращення її майбутнього соціального здоров'я та, як наслідок, соціального здоров'я всього суспільства загалом.

Вважається важливими і навіть необхідними умовами повноцінного функціонування даного напрямку державної діяльності, з одного боку, допомогу молоді, її підтримку у питаннях само-реалізації, соціалізації, становленні як особистості, підтримка її ініціатив та потенціалу, деяке матеріальне стимулювання, але з іншого – стимулювання та спрямування молодих громадян країни до дотримання наявних та встановлених

у суспільстві правил і норм, а також надання можливості молодому поколінню громадян самим брати участь у процесі управління суспільства та держави, в яких вони живуть і планують будувати своє майбутнє [6].

Тому, важливим аспектом повноцінного функціонування системи державної гуманітарної політики є допомога та підтримка через різні інституційні механізми задовільної життєдіяльності щодо тих груп молоді нашої країни, які перебувають у нестабільному становищі, що може виявлятися у соціальному нездоров'ї та безпорадності у вирішенні соціальних проблем. Зазначимо тут ті базові функції, спрямовані на покращення соціального здоров'я сучасної молоді та сприяють позитивному зростанню її соціального самопочуття, які реалізують соціальні державні інститути.

Найважливішими з механізмів державної гуманітарної політики є її здатність до впливу на конкретні публічні інститути, які безпосередньо впливають на сучасну молодь. Зокрема, це інститут сім'ї, виховання, освіти, а також гарантія прав та свобод сучасного молодого громадянина, формування системи цілеспрямованої підтримки молоді особистості у процесі її як професійного, так і особистісного становлення. Отже, можна говорити про необхідність інтегрованої взаємодії всіх механізмів виходячи з їхньої загальної важливості для соціального здоров'я сучасної молоді.

Головне у даному контексті державної гуманітарної політики – це консолідація, допомога у збереженні соціального здоров'я сучасної молоді через індивідуальну, професійну та освітньо-просвітницьку роботу [4]. Натомість, держава може надавати фінансову підтримку тієї частини молоді, яка, зіткнувшись у житті з низкою негативних причин, потрапила в соціально вразливе становище. Соціальна політика держави щодо молоді має бути гнучкою, максимально адаптованого до сучасних реалій життя молоді людини в нашому країні, а також передбачати вдосконалення. Заходи соціальної допомоги повинні передбачати можливі соціальні ризики та складності, причому як на місцевому, так і на державному рівні.

Держава, підтримуючи ту частину сучасної молоді, яка не здатна досягти соціального здоров'я самостійно, стає гарантом забезпечення описаної особистості соціально прийнятної рівня життєдіяльності. Вирішуючи соціальні проблеми сучасної молоді вона повинна мати можливість допомоги та підтримки з боку інших зацікавлених соціальних інститутів та організацій,

у сфері допомоги в організації перспективної зайнятості молоді та професійно-трудова відносин, що сприятиме підвищенню рівня соціального здоров'я сучасного молодого громадянина.

Можливими результатами реалізації цих принципів державними інституціями можуть стати такі істотні зміни в рівні становлення та реформування молодого громадянина та ступеня ефективності реалізації державної гуманітарної політики [9]. Високий коефіцієнт особистісного потенціалу, що виражається в рівні розвитку молодого громадянина країни в таких сферах його життєдіяльності, як соціальна, професійна, креативно-інноваційна, по відношенню до рівня злочинності в даній соціально-демографічній групі, до рівня невдоволення та незадоволеності своїм життям, до рівню підвищення чи погіршення загального здоров'я та самопочуття.

Натомість, низький або високий рівень соціально-економічних та організаційних витрат, які несуть соціальні інститути, професійні спільноти під час реалізації державної гуманітарної політики, спрямованої підвищення якості соціального здоров'я молодого громадянина. Таким чином, соціальне здоров'я сучасної молоді поєднує в собі задоволеність української молоді своїм соціальним становищем і актуальний рівень розвитку соціуму, а також функціонування у ньому громадських інститутів, що впливають на рівень соціального здоров'я молоді.

Висновки. Державна гуманітарна політика, ставлячи соціальне здоров'я молодого громадянина на чільне місце, повинна, з одного боку, допомагати йому і підтримувати його опираючись на соціальні інститути та соціальні зв'язки молодого індивіда. Молодь є активною, ініціативною, що легко сприймає інформаційні меседжі соціально-демографічною групою суспільства. Саме тому, сьогодні важливо спрямовувати енергію цієї групи у позитивне русло, держава в цьому випадку має виступати в ролі наставника і помічника, орієнтуючи, допомагаючи, іноді критикуючи, що в кінцевому підсумку призведе до формування сильного та стабільного суспільства. Підняття рівня соціального здоров'я української молоді повинно стати першочерговим завданням для державної гуманітарної політики.

Спектр перерахованих заходів, природно, може бути досить широким, починаючи від розробки програм соціальної допомоги молоді, закінчуючи заходами реформування системи охорони здоров'я. Ефективна реалізація державної гума-

нітарної політики у сфері соціального здоров'я може створити сприятливі умови для формування та зміцнення соціального здоров'я молоді, забезпечивши її повноцінне функціонування. Завдяки цьому зміниться і громадянський дисбаланс у сус-

пільстві, оскільки проблема соціального здоров'я сучасної молоді, будучи однією з фундаментальних, має вагомий наслідок для української молоді, яка, безумовно, виступає як стратегічний резерв, що визначає майбутнє країни.

Список літератури:

1. Лібанова Е. М., Гладун О. М., Лісогор Л. С., Ткаченко Л. Г., Ковтун Н. В. Вимірювання якості життя в Україні. Київ, 2013. 48 с.
2. Ліфінцев О. В. Принципи здійснення контролю у сфері охорони здоров'я. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія «Юридичні науки»*. 2015. Вип. 3-2. Т. 1. С. 156–159.
3. Майоров О.Ю., Худошина О.В., Горбань А.Є. та ін. Оцінка діяльності закладів охорони здоров'я по стандартам акредитації: метод. рекомендації. К. 2015. 220 с.
4. Марова С. Ф., Вовк С. М. Участь приватного сектору в капіталі державних установ охорони здоров'я. *Молодий вчений*. 2017. № 7. С. 352–356.
5. Надюк З. О., Сенюк Ю. І. Сучасна державна політика у сфері охорони здоров'я: аналіз реформування системи. *Право та державне управління*, 2020. № 2. С. 211–220. URL: http://www.pdu-journal.kpu.zp.ua/archive/2_2020/34.pdf (дата звернення: 10.03.2023).
6. Парубчак І. О., Балашов А. М. Державне регулювання в системі надання послуг з оздоровлення та відновлення здоров'я населення в мережі рекреаційно-курортних закладів України. *Публічне управління та адміністрування*. 2021. Вип. 21. С. 68–71.
7. Рингач Н. О. Громадське здоров'я як чинник національної безпеки : монографія. Київ : НАДУ. 2009. 296 с.
8. Рожков Г. С. Державний контроль і нагляд в сфері охорони здоров'я. *Теорія та практика державного управління*. 2009. № 3. С. 1–5.
9. Савчин М. В. Психічне та особистісне здоров'я громадян як чинник національної безпеки. *Наук. вісн. Львів. держ. ун-ту внутр. справ. Сер. Психологічна*. 2012. № 2. С. 142–150.

Budzyn V.R. IMPLEMENTATION OF STATE HUMANITARIAN POLICY IN THE FIELD OF SOCIAL HEALTH OF UKRAINIAN YOUTH IN THE CONTEXT OF MODERN CHALLENGES AND SOCIAL THREATS

The article states that the study of issues related to the social health of Ukrainian youth is an urgent task of state policy at every stage of its development. The future of civil society depends on the measures taken by states to strengthen, preserve and improve the social health of young people today. In order to improve the formation of the vectors of the specified direction, the main aspects of the humanitarian policy of the state, the functioning of which is aimed at preserving and strengthening the social health of modern youth, are considered.

It is substantiated that the state humanitarian policy in the field of social health is developed as an innovative part of youth policy aimed at the formation of socio-cultural, legal, socio-economic, political and organizational foundations of socialization, formation and development of young people, the most complete realization of their abilities for the benefit of the development of society and education, development of youth movements and initiatives. A number of functions of the state, as a guarantor of humanitarian policy in the field of social health of young people, must be formulated today.

It has been established that the provision of current data on health threats, as well as the popularization of information on ways to counteract these threats, are among the main components that ensure the formation of a larger number of physically and socially healthy young people. The key tasks of a socially healthy person are to involve young people in promoting a healthy lifestyle, promoting the development of infrastructure for recreation and social rehabilitation of young people, involving young people in physical culture and sports student formations, and organizing health and sanatorium-resort recreation.

It has been analyzed that the social health of young people is realized in active forms of life and is conditioned by the status and axiological characteristics of a young person's personality. The influence on young people of the social environment, determined by the institutional parameters of society, sets the prerequisites for the manifestation of personal and social potential. The social health of Ukrainian youth represents a complex phenomenon that is formed as a result of a combination of external and internal conditions that arise in the process of interaction of a young person with the social environment and reflects the level of this interaction.

It was found out that the young generation itself receives the status of the foundation, on which the priority directions of the state's development will be built in the future, the issue of the social health of the youth

seems to be urgent. by developing the properties needed by the public environment, which allows young people to develop and satisfy their needs.

Key words: *social influences, modern youth, state humanitarian policy, stage, public health, formation, social threats, implementation.*